

حقوق ما

ما از عدالت سهمی داریم

سال هشتم، شماره ۱۰ / ۲۲۲ / ۱۴۰۳ / ۳۰ ژوئن ۲۰۲۴

پولشوی

در این شماره می‌خوانید:

پولشویی، جرم یقه سفیدها

تامین کامل حق دفاع متهمان به پولشویی آسان نیست

حکومت ایران و عدم مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم

پولشویی؛ همکاری کشورها، تحریم‌های بین‌المللی و نقش نظام بانک‌داری

تلفیق روش‌های تبهکاری مالی و تجاری در برخی سیستم‌های قانونی

ما از عدالت سهمی داریم

دو هفته نامه الکترونیکی تخصصی حقوق بشر

صاحب امتیاز و مدیر مسئول: سازمان حقوق بشر ایران / محمود امیری مقدم

سردبیر این شماره: مریم غفوری

تحریریه: نیره انصاری، علی‌اصغر فریدی، سیروان منصور

صفحه‌بندی: مهور خوش‌قدم

تماس با مجله: mail@iranhr.net

حقوق ما در ویرایش مطالب آزاد است!

یادداشت‌هایی که از روزنامه‌نگاران و اشخاص دریافت می‌شود نظر شخصی آنان است و دیدگاه مجله حقوق ما نیست.

نیره انصاری

مجرمانه برای انجام مراحل نهایی پولشویی، از افراد متخصص از جمله حسابداران، کارمندان بانک و «برخی» حقوق دانان استفاده می‌شود. طبیعت این جرم این است که برای تمییز و پاکیزه جلوه دادن درآمدهای حاصل از جنایت، از سازمان‌هایی چون بانک‌ها و متخصصان بانکی و حسابرسی استفاده می‌شود.

اصلاح و یا تغییر قوانین مالی تأثیرگذار بر درآمدهای نامشروع

در حقوق ایران مقررات مربوط به پولشویی در قانونی به نام قانون مبارزه با پولشویی آورده شده است که در سال ۱۳۸۶ به تصویب رسیده و در سال ۱۳۹۷ مورد اصلاح واقع شده است. بر اساس این قانون، طی پولشویی فرد مجرم، به نحوی به اموال به دست آمده از جرم اولیه که جرم منشا نامیده می‌شود، مشروعیت می‌بخشد یا منشا مجرمانه آن اموال را پنهان می‌کند.

وضعیت حقوقی و کیفری جرم پولشویی در حقوق کیفری ایران به عنوان جرم اقتصادی تعریف و تبیین نشده است اما عبارت «اخلال در نظام اقتصادی» کشور در بند «ر» تبصره ی ماده ۳۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ بیان شده و در بند «د» همان ماده قانونی «لفظ پولشویی» یاد شده و در بند «ج» ماده ۴۷ قانون یاد شده. عبارت «جرم اقتصادی» آورده شده است.

سیاست با دزدی، زور، سرکوب و اقتصاد هم‌پیوند است و با معامله در بازار و دوز و کلک در بیشتر موارد شانه به شانه است. سلطه یافتن افراد بر مبنای اقتصاد محض نیرنگی هراس‌انگیز خواهد بود. اگر چنانچه این افراد با تن ندادن به قواعد حوزه سیاست از مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی در مقابل انتظار طفره روند، مبادله و معامله اقتصادی به هیچ روی از این امکان برکنار نیست که یکی از طرفین معامله ضرر بدهد و هیچ بعید نیست که نظامی از قراردادهای دوجانبه سرانجام به نظامی از بدترین شکل بهره‌کشی و سرکوب بدل گردد.

پولشویی در اصطلاح، به معنای مشروع جلوه دادن پول‌هایی است که از راه‌های غیرقانونی و نامشروع به دست می‌آیند. به سخنی دیگر، پولشویی فعالیتی غیرقانونی است که عواید و درآمدهای ناشی از اعمال مجرمانه را مشروعیت می‌بخشد.

می‌توان گفت که پولشویی، جرم افراد یقه سفید است، یعنی کسانی که از دید گروهی از مردم، «نماد و الگوی موفقیت‌اند»! در سازمان‌های

پولشویی، جرم یقه سفیدها

می‌گردد تا مجرمان به طور سازمان یافته در شبکه پولی و بانکی کشورهای آسیب‌پذیر نفوذ پیدا کرده، توان اقتصادی دولت را تحت کنترل و هدایت خود درآورند و به صورت تدریجی با تضعیف بنیه اقتصادی که با انجام ندادن کارهای تولیدی و پرداختن مالیات شکل می‌گیرد، امنیت کشور و اقتدار سیاسی - اقتصادی دولت و حاکمیت ملی را به ویژه در کشورهای در حال توسعه متزلزل نماید.

نقش پلیس بین‌المللی درباره پرونده «پول شویی»

پلیس بین الملل [اینترپل] نقش موثری به منظور شناسایی و دستگیری و انتقال متهم/ مجرم ایفا می‌کند.

شایان یادآوری است که قانون استرداد مجرمان تنها جرائم عمومی نظیر «قتل، کلاهبرداری، سرقت، رشوه، اختلاس، پول شویی و...» را شامل می‌شود. زیرا جرائم عمومی از اهمیت برجسته‌ای برخوردار بوده و به منظور امنیت و نظم کشورها مشکل‌زا هستند. در نهایت می‌توان بیان داشت که قرارداد استرداد مجرمان این جرم به نفع مردم، دستگاه قضایی و دولت است. زیرا با این رخداد هم مردم اطمینان بیشتری به اجرای عدالت و برقرار امنیت دریافت خواهند کرد و نیز دولت‌ها اجازه نمی‌دهند کشورشان به محلی برای تجمع و زندگی مجرمان بدل گردد. بدین اعتبار با توجه به اینکه در ایران «با» تورم قوانین جزایی» روبرو هستیم اما از نابخشناری در پاره‌ای از موارد «خلاء» قانونی وجود دارد.

درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم مشتمل بر اصل و منافع حاصل (و اگر موجود نباشد مثل یا قیمت آن) به جزای نقدی به میزان ¼ عواید از جرم محکوم می‌شوند که باید به حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی واریز گردد!

قانون مبارزه با پولشویی (Financial Action Task Force) / FATF مخالفت شورای نگهبان/ نظارت استصوابی

در اصطلاح، نظارت استصوابی به نظارتی گفته می‌شود که در آن ناظر در تمام موارد تصمیم‌گیری حضور دارد و باید اقدامات انجام شده را تصویب کند تا جلوی هرگونه اشتباه و یا سوء استفاده‌ای از جانب مجریان گرفته شود. اگر چه شورای نگهبان نظارت استصوابی را تعریف نکرده است اما با توجه به عملکرد شورای نگهبان در اعمال این نوع از نظارت و مواد (۷۸، ۱۲۳۷ و ۱۲۴۲) قانون مدنی که از نظارت تصویبی ناظر بر اعمال متولی وقف و مدعی‌العموم بر اعمال قیم سخن گفته است می‌توان به مفهوم نظارت استصوابی پی برد. در حقیقت مراد از این نوع نظارت این است که متولی اجرای «انتخابات» باید در تمام اموری که به انتخابات مربوط می‌شود و در تمامی مراحل آن، تأیید و تصویب مقام ناظر را احراز کند، در نتیجه اگر عملی را بدون تصویب مقام ناظر انجام دهد، آن عمل باطل است. در مقابل نظارت استصوابی، نظارت

درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم مشتمل بر اصل و منافع حاصل (و اگر موجود نباشد مثل یا قیمت آن) به جزای نقدی به میزان ¼ عواید از جرم محکوم می‌شوند که باید به حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی واریز گردد!

نگهبان در «چهاربند» آن را مغایرت با «موازین شرع مقدس و قانون اساسی» را تشخیص داده و آن را «جهت اصلاح به مجلس» بازگردانده است. اگرچه رد این لایحه نخستین بار نیست؛ زیرا شورای نگهبان پیشتر نیز گفت که این شورا لایحه اصلاح قانون مبارزه با پولشویی را مغایر قانون اساسی تشخیص داده و «اعلام کرد که می‌بایست از سوی قوه قضائیه ارائه شود.» این شورا آن را مغایر با بند (۲) از اصل (۱۵۸) قانون اساسی دانست. در این بند آمده است: «تهیه لوایح قضائی متناسب با جمهوری اسلامی» باشد.

یعنی شورای نگهبان مصوبه مجلس را به دلیل اینکه لایحه یاد شده توسط قوه قضائیه تهیه و ارجاع نشده است، آن را مغایر قانون اساسی دانسته و رد کرده است. در حالی که لایحه یاد شده مربوط به پیوستن ایران به کنوانسیون‌های بین‌المللی است و لایحه‌ای قضایی نیست که شورای نگهبان بخواهد آن را مربوط به وظایف این قوه بداند و رد کند.

در قانون اساسی در خصوص لوایحی تأکید شده است که از سوی قوه قضائیه تسلیم مجلس شده

که در رابطه با امور قضا در کشور هستند و مصرف نمایندگان به اشکالاتی از جمله عدم تناسب داخلی و کاربردی دارند؛ و نه کنوانسیون‌های بین‌المللی که قرار است ایران عضو آن‌ها شود. شورای نگهبان در این باره دچار اشتباه شده است و باید از این اشتباه برگردد.

لایحه اصلاحی مبارزه با پولشویی که کلیات آن در آوریل ۲۰۱۹ به تصویب مجلس رسید؛ مانند لایحه مبارزه با تأمین مالی تروریسم؛ یکی از مواد پیش زمینه پیوستن ایران به کنوانسیون‌های جهانی و FATF است. در این باره منتقدان شورای نگهبان این نهاد را مجری فرمان‌های علی خامنه‌ای، رهبر حکومت می‌دانند. رهبر نظام خردادماه ۱۳۹۶ از نمایندگان مجلس خواست به جای تصویب لوایح اصلاحی قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم و قانون مبارزه با پولشویی بر اساس استانداردهای FATF، قانون جایگزین دیگری تدوین کنند و به تصویب برسانند. وی و دیگر اصولگرایان خواسته‌های FATF را «استعماری» خواندند اما منتقدان حکومت دلیل مخالفت آنها را مشکلاتی می‌دانند که بر سر راه کمک مالی به گروه‌هایی همچون حزب‌الله لبنان، فاطمیون افغانستان، زینبیون پاکستان و حماس پیش می‌آید. این گروه‌ها در فهرست گروه‌های تروریستی ایالات متحده قرار دارند. و این در حالیست که در ۲۳ دی‌ماه ۱۳۹۶ دولت دوازدهم لایحه اصلاح قانون مبارزه با پولشویی را به مجلس ایران ارسال کرد. این قانون در سال ۱۳۹۴ به تصویب مجلس رسیده بود. و آن زمان در اصلاحیه این قانون،

قوانین بین‌المللی مبارزه با جرم پول شویی

پولشویی یکی از جرائم علیه امنیت اقتصادی است. قانون‌گذار جمهوری اسلامی متعاقب تصویب کنوانسیون‌های بین‌المللی وین، پارمو و مریدا و مصالح عمومی جامعه، قانون مبارزه با پولشویی را در سال ۱۳۸۶ به تصویب رساند. البته در «تدوین آن کارشناسی لازم در خصوص عناصر موضوعی و مجازات آن صورت نگرفته است». بنابراین؛ تصویب و اجرای این سه لایحه می‌توانست انتظارات «گروه ویژه اقدام مالی (FATF)» از حکومت اسلامی در ایران را برآورده کند و داد و ستدهای مالی جمهوری اسلامی را تسهیل کند و مانع فشار جهانی بر

ایران شود! البته مخالفان پیوستن ایران به کنوانسیون‌های بین‌المللی می‌گویند، شفاف‌سازی بیشتر منابع مالی ارگان‌ها و نهادهای کشور می‌تواند به فعالیت‌های اقتصادی این ارگان‌ها و واحدهای وابسته به آن آسیب برساند.

بخش پایانی

هر چند که «گروه ویژه اقدام مالی FATF» در سال ۱۹۸۹ با هدف مقابله با پول‌شویی ایجاد شد و در سال ۲۰۰۱ مبارزه با تأمین مالی تروریسم را نیز به اهداف خود اضافه کرد. از این رو کنوانسیون‌های بین‌المللی از استقبال ایران برای اصلاحات بانکی و تطبیق با استانداردهای بین‌المللی ضد پولشویی استقبال کرد و تصمیم گرفت که ایران را به مدت یک سال از «فهرست سیاه» کشورهای پرخطر در حوزه تجارت و مالی خارج کند. اما موانع ایجاد شده از سوی تندرهای مجلس و اکنون نیز تشخیص مغایرت این مصوبه مجلس از سوی شورای نگهبان، می‌تواند مشکلات دیگری برای رژیم اسلامی ایجاد کند.

برخورد شورای نگهبان نشأت گرفته از نظارت استصوابی با قانون مبارزه با پولشویی است پرسش این است که استنباط شورای نگهبان برای رد اصلاحیه مصوبه پولشویی چه مبنایی بوده است؟

به نظر می‌رسد مانند نظارت استصوابی که صلاحیت‌ها را در انتخابات رد می‌کند، درباره اظهارنظر لوایح هم استصوابی برخورد می‌کند! که جرم یاد شده به حیث خطرناکی آن اقتضای در حقیقت بحث بر سر رد لوایح قانون مبارزه پذیرش این درجه‌بندی را دارد.

با پولشویی و حمایت از تروریسم در مجمع تشخیص مصلحت نظام، بازی بر سر لوایح چهارگانه پیوستن به کنوانسیون جهانی پولشویی و مبارزه با تروریسم و ادامه همین بازی در شورای نگهبان است، همین زمین است.

بنابر آنچه پیشتر گفته شد؛ هریک از عناصر موضوعی جرم «پولشویی» اجزایی دارد که از آن‌ها فراهم آمده و غیرممکن است بدون این اجزاء در خارج قوام آید یا در ذهن قابل تصور باشد. البته آنجا که خطر معاونان در جرم پولشویی کم از مباشران نیست، مقنن در ایران می‌توانست بر اساس یک قاعده کلی رفتار آنان را در پولشویی محسوب کند تا مجازات جنبه ی «بازدارندگی» داشته باشد. بدین اعتبار به استناد قانون در ایران؛ « امتیازهای مالی مانند امتیاز یک کارخانه» نمی‌تواند موضوع جرم پولشویی واقع گردد. حال آنکه واضح قانون می‌توانست برای تعیین «جرم منشاء» خاص پولشویی از ضابطه ی احصای قانونی یا سیستم معیارشناسی به منظور رفع این تعارض بهره گیرد. قانون مبارزه با پولشویی ایران اساساً «رکن روانی» این جرم را به رسمیت نشناخته و تنها تحقق آن را با «قصد صریح» پذیرفته و رکن روانی «قصد غیر مستقیم و بی‌پروایی» آن مورد غفلت واقع شده است. و این در حالی است که جرم یاد شده به حیث خطرناکی آن اقتضای پذیرش این درجه‌بندی را دارد.

افزون بر موارد یاد شده، ذات حکومت اسلامی در قانون اساسی امت محور، چگونه موضوع امنیتش را تدبیر می کند؟ ذات رژیم اسلامی چیست؟ و تعریف حقوق شهروندان یعنی دولت-کشور و شهروند چیست؟ هر دولتی کارا کتر خود را در قانون اساسی اش تعریف می کند. با توجه به اینکه برحسب قاعده حقوقی/سیاسی شهروند ذیل سپهر یک کشور که دارای یک جغرافیای تعیین شده است تعریف می شود. اما وقتی این شهروند، «امت» تلقی می شود وضعیت متفاوت خواهد بود. و دولت امنیت خود و عناصرش را بیرون از شهروندان تعریف می کند. پس، در حقوق اساسی و به تبع آن شهروند وجود ندارد. برپایه مقدمه قانون اساسی و دیگر اصول به ویژه اصل (۱۱۰)، پولشویی و تروریسم دولتی و بین‌المللی در قانون اساسی رژیم اسلامی «حقوقی» شده است و از همین جهت چنین نظام حقوقی حق خود می داند که سپاه برون مرز داشته باشد. معنا اینکه ما با نظامی روبرو هستیم که «امر حقوقی» بر پیشانی قانون اساسی اش نیست! حال آنکه بر اساس قوانین و مقررات حاکم بر یک جامعه (حاکمیت قانون)، مبارزه با فساد اقتصادی یکی از اولویت هاست. این بزه آثار و تبعات منفی فراوانی در عرصه های گوناگون اقتصادی و اجتماعی دارد.

تامین کامل حق دفاع متهمان به پول شویی آسان نیست

علی اصغر فریدی

پول شویی فرآیندی است که از طریق آن، اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی، درآمدهای ناشی از فعالیت‌های غیرقانونی مانند قاچاق مواد مخدر، فساد، جرایم سازمان‌یافته و تروریسم را به درآمدهای ظاهراً قانونی تبدیل می‌کنند. این عمل، تهدیدی جدی برای تمامیت و امنیت نظام‌های مالی و اقتصادی هر کشوری به شمار می‌آید و مقابله با آن نیازمند چارچوب‌های قانونی و نظارتی قوی است. بسیاری از کشورها، قوانین و مقررات خاصی را برای مقابله با پول شویی تدوین و اجرا می‌کنند. این قوانین، شامل الزامات گزارش‌دهی برای موسسات مالی، شناسایی مشتریان، نظارت بر تراکنش‌های مشکوک و همکاری بین‌المللی برای تعقیب مجرمان است. در سطح بین‌المللی، نهادهایی مانند گروه ویژه اقدام مالی (FATF) نقش اساسی در توسعه استانداردها و توصیه‌های مربوط به مبارزه با پول شویی ایفا می‌کنند. علاوه بر قوانین ملی و بین‌المللی، مبارزه با پول شویی نیازمند همکاری نزدیک بین نهادهای مالی، اجرایی و قضایی است. موسسات مالی موظف هستند تا سیستم‌های نظارتی قوی برای

شناسایی و گزارش تراکنش‌های مشکوک ایجاد کنند. نهادهای اجرایی و قضایی نیز باید توانایی پیگیری و محاکمه مجرمان را داشته باشند و از ابزارهای قانونی مناسب برای توقیف و مصادره دارایی‌های غیرقانونی استفاده کنند. می‌توان گفت: پول شویی نه تنها تهدیدی برای امنیت و تمامیت نظام‌های مالی است، بلکه عواقب گسترده‌ای برای جامعه دارد. مقابله با این پدیده، نیازمند چارچوب‌های حقوقی و نظارتی قوی، همکاری بین‌المللی و تعهد مشترک بین نهادهای مالی، اجرایی و قضایی است. در این زمینه مجله حقوق ما مصاحبه‌ای با بهنام درایی‌زاده، حقوقدان، انجام داده است که متن کامل آن در زیر آمده است.

چالش‌های دادرسی عادلانه در جرایم

مربوط به پول شویی چیست؟

شفافیت مالی، مبارزه با پول شویی و جرایم سازمان‌یافته معمولاً به‌عنوان یکی از شاخص‌های اصلی برای ارزیابی وضعیت کشورها مطرح می‌شود. با این حال، رسیدگی قضایی به پرونده‌هایی از این دست معمولاً با چالش‌های مشترکی همراه است. پول شویی و جرایم سازمان‌یافته معمولاً توسط عوامل و شبکه‌های تبه‌کار، گروه‌های مافیایی یا سازمان‌های تروریستی انجام می‌شود که بسیار حرفه‌ای عمل می‌کنند. این سازمان‌ها و گروه‌ها، برای پول شویی

روش‌های پیچیده‌ای به‌کار می‌گیرند که شناسایی و مبارزه با آن نیازمند بکارگیری کارشناسان ویژه و تحقیقات گسترده و زمان‌بر است.

ظهور ارزش‌های دیجیتال و به‌کارگیری هوش مصنوعی و فناوری‌های ارتباطی نوین، کار مبارزه با پول‌شویی و جرایم سازمان‌یافته را در کشورهای مختلف پیچیده و دشوار کرده است.

در چنین شرایطی، تامین کامل «حق دفاع» متهمان به پول‌شویی آسان نیست و نیازمند به‌کارگیری کارشناسان و نیروهای فنی متخصص است.

واقعیت این است که «دادرسی منصفانه» مستلزم برگزاری دادگاه‌هایی شفاف و علنی با حضور هیات‌های منصفه است. اما به‌واسطه پیچیدگی‌های فنی و حساسیت‌های امنیتی، همیشه این امکان نیست که جلسات دادگاه‌ها علنی برگزار شود.

همکاری کشورها در زمینه جرایم مرتبط با پول‌شویی، شامل چه مواردی می‌شود؟

با توجه به ماهیت «فرامرزی» جرایم مرتبط با پول‌شویی، کشورها مختلف جهان، چه در سطح منطقه‌ای و چه در سطح بین‌المللی، مجبورند که همکاری گسترده‌ای داشته باشند. این همکاری‌ها شامل طیف گسترده‌ای از اقدامات مشترک، از جمله همکاری‌های «حقوقی-قضایی»، «امنیتی-نظارتی»، «عملیاتی» است.

اعمال «تحریم‌های هدفمند» علیه گروه‌های

تبه‌کار و سازمان‌های تروریستی که از طریق پول‌شویی و ارتکاب جرایم سازمان‌یافته به‌دنبال کسب منابع مالی هستند از دیگر روش‌های شناخته‌شده و کارآمدی است که معمولاً دولت‌ها در همکاری با یکدیگر پیش می‌برند. تهیه و به‌اشتراک‌گذاری فهرستی از نهادها و افرادی که متهم به پول‌شویی هستند نیز معمولاً با مشارکت و همکاری کشورها پیش می‌رود. تهیه

و به‌روز کردن فهرست‌های سیاه‌کمر می‌کند تا جلوی دسترسی باندهای تبه‌کار و سازمان‌های تروریستی به بانک‌ها و شبکه‌های مالی گرفته شود.

اقدام کنند. به این معنا که به خریدهای صوری متوسل می‌شوند. برای مثال، فاکتورهایی را با قیمت‌هایی ساختگی و غیرواقعی امضا می‌کنند.

انواع روش‌های پولشویی کدام‌ها است؟ واقعیت این است که با توجه به ساختارها اقتصادی و سیاسی و رژیم‌های حقوقی،

روش‌های پول‌شویی متفاوت است. با این حال، مجموعه‌ای از روش‌های معمول و شناخته‌شده وجود دارد که برای کارشناسان پلیس و دستگاه‌های امنیتی و قضایی هر کشوری آشنا است.

گروه‌های تبه‌کار یا سازمان‌های تروریستی معمولاً با استفاده از نام حقوقی این شرکت‌های

لایه‌بندی (Layering) یکی از آشناترین و معمول‌ترین روش‌های پول‌شویی است. در این روش، باندهای تبه‌کار و گروه‌های که به منابع کثیف مالی دسترسی دارند سعی دارند با انتقال مبالغ کوچک به شبکه پرشماری از عوامل وابسته و جابجایی‌های مکرر

منشا اصلی پول را پنهان کنند. (Digital and Cryptocurrencies)

معامله ارزش‌های رمزنگاری شده به‌مانند «بیت‌کوین» و انتقال آن‌ها به صورت ناشناس از دیگر روش‌های شناخته‌شده برای پول‌شویی مکرر، بخشی از منابع مالی شسته‌شده را

به‌همراه «پول‌های تمیز» در معاملات قانونی هزینه می‌کنند.

پول‌شویی مبتنی بر تجارت (Trade-Based Money Laundering) اینکه منشا اصلی پول قابل‌ردیابی باشد.

حکومت ایران و عدم مبارزه با پول شویی و تامین مالی تروریسم

علی اصغر فریدی

مبارزه با پول شویی و تامین مالی تروریسم و تکثیر پولشویی و تامین مالی تروریسم، دو مفهوم مرتبط اما متفاوت در زمینه جرایم مالی هستند. پول شویی به فرایندی اطلاق می‌شود که طی آن پول‌های حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی به منابع مالی قانونی تبدیل می‌شوند تا منبع اصلی این پول‌ها پنهان شود. هدف اصلی پول شویی، مخفی کردن منشاء غیرقانونی پول و استفاده از آن در سیستم مالی قانونی است. در واقع، پول شویی به دنبال پاک کردن ردپاهای پول‌های غیرقانونی است تا بتوان از آن‌ها بدون جلب توجه قانونی استفاده کرد. در حالی که تامین مالی تروریسم، به فرایند جمع‌آوری، انتقال و استفاده از منابع مالی برای حمایت از فعالیت‌ها و گروه‌های تروریستی اشاره دارد و برخلاف پول شویی، منابع مالی مورد استفاده برای تامین مالی تروریسم، ممکن است قانونی یا غیرقانونی باشند. مطلب بالا بخشی از سخنان سینا یوسفی، وکیل و حقوقدان است در رابطه با موضوع پولشویی که در مصاحبه با مجله حقوق ما مطرح شده است، متن کامل این مصاحبه در زیر آمده است.

ایران به دلیل عدم تطابق با استانداردها و توصیه‌های این نهاد در زمینه مبارزه با پول شویی و تامین مالی تروریسم، در لیست سیاه گروه ویژه اقدام مالی (FATF) قرار دارد و تاکنون تعدادی از قوانین و مقررات کلیدی مربوط به مبارزه با پول شویی و تامین مالی تروریسم را تصویب نکرده است. از جمله این قوانین، می‌توان به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تامین مالی تروریسم (CFT) و کنوانسیون پارامو (مبارزه با

گروه ویژه اقدام مالی (اف.ای.تی.اف) چیست و چگونه کار می‌کند؟ چرا ایران در لیست سیاه این سازمان است؟

گروه ویژه اقدام مالی (FATF)، نهادی بین‌المللی است که به منظور ایجاد اراده سیاسی لازم برای اصلاح قوانین و مقررات مربوط به

جرایم سازمان‌یافته فراملی) اشاره کرد. این دو کنوانسیون از جمله مهم‌ترین اسناد بین‌المللی هستند که FATF از کشورهای عضو می‌خواهد تا به تصویب برسانند و اجرایی کنند. حتی در مواردی که ایران قوانین مبارزه با پول‌شویی و تامین مالی تروریسم را تصویب کرده است، اجرای موثر این قوانین و مقررات، همچنان به چالش کشیده شده است. نهادهای مالی و نظارتی در ایران، اغلب به دلیل کمبود منابع و ناکارآمدی ساختاری، قادر به اجرای کامل و موثر این مقررات نیستند. همچنین، مشکلات شفافیت مالی و بانکی در ایران، از دلایل اصلی قرار گرفتن ایران در لیست سیاه این نهاد بین‌المللی می‌باشد. در واقع می‌توان گفت: نبود سیستم‌های شفافیت مالی مناسب و ناکافی بودن مکانیزم‌های نظارتی، باعث می‌شود که امکان پیگیری و ردیابی تراکنش‌های مشکوک و فعالیت‌های مالی غیرقانونی کاهش یابد که این مساله، نگرانی‌هایی را درباره امکان استفاده از سیستم مالی ایران برای پول‌شویی و تامین مالی تروریسم، به وجود آورده است.

تفاوت پول‌شویی و تامین مالی تروریسم چیست و لایحه مبارزه با پول‌شویی و تامین مالی تروریسم در ایران در چه مرحله‌ای قرار دارد؟

پول‌شویی و تامین مالی تروریسم، دو مفهوم مرتبط اما متفاوت در زمینه جرایم مالی هستند. پول‌شویی به فرایندی اطلاق می‌شود که طی آن پول‌های حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی به منابع مالی قانونی تبدیل می‌شوند تا منبع اصلی این پول‌ها پنهان شود. هدف اصلی پول‌شویی، مخفی کردن منشاء غیرقانونی پول و استفاده از آن در سیستم مالی قانونی است. در واقع، پول‌شویی به دنبال پاک کردن ردپاهای پول‌های غیرقانونی است تا بتوان از آن‌ها بدون جلب توجه قانونی استفاده کرد. در حالی که تامین مالی تروریسم، به فرایند جمع‌آوری، انتقال و استفاده از منابع مالی برای حمایت از فعالیت‌ها و گروه‌های تروریستی اشاره دارد و برخلاف پول‌شویی، منابع مالی مورد استفاده برای تامین مالی تروریسم، ممکن است قانونی یا غیرقانونی باشند. به عبارت دیگر، تامین مالی تروریسم، به دنبال فراهم کردن منابع مالی لازم برای اجرای حملات تروریستی و حمایت از گروه‌های تروریستی است. قانون مبارزه با پول‌شویی در ایران در سال ۱۳۸۶ تصویب شده است و در واقع اصلی‌ترین سند قانونی در زمینه مبارزه با پول‌شویی در ایران است. این قانون، شامل مقرراتی برای شناسایی، گزارش و پیگیری معاملات مشکوک و جلوگیری از استفاده از نظام مالی، برای مقاصد غیرقانونی است. قانون مذکور بر ایجاد واحد اطلاعات مالی (FIU) برای نظارت و تجزیه و تحلیل اطلاعات مالی مشکوک تاکید دارد. آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پول‌شویی نیز در سال ۱۳۸۸ تصویب شده است و هدف از تصویب آن، تبیین و تشریح جزئیات قانون مبارزه با پول‌شویی است.

این آیین‌نامه، شامل مقرراتی برای اجرای موثر قانون، و مشخص کردن وظایف و مسئولیت‌های نهادهای مختلف دولتی و خصوصی در زمینه مبارزه با پول‌شویی است. قانون مبارزه با تامین مالی تروریسم نیز در سال ۱۳۹۴ تصویب شده است. این قانون نیز با هدف مقابله با تامین مالی تروریسم و جلوگیری از استفاده از منابع مالی برای فعالیت‌های تروریستی تدوین شده است. قانون مبارزه با تامین مالی تروریسم، اقدامات لازم برای شناسایی، گزارش و مسدود کردن منابع مالی تروریستی را تعیین می‌کند. آیین‌نامه اجرایی آن هم در سال ۱۳۹۷ به تصویب رسیده و شامل مقرراتی برای شناسایی و گزارش منابع مالی مشکوک به تامین مالی تروریسم و وظایف نهادهای مرتبط است. البته باید گفت داشتن چارچوب قانونی داخلی به تنهایی کافی نیست، بلکه اراده واقعی برای همکاری بین‌المللی، شفافیت، تقویت نهادهای نظارتی و پایبندی به تعهدات بین‌المللی است که می‌تواند جمهوری اسلامی ایران را از لیست سیاه گروه ویژه اقدام مالی (FATF) خارج نماید.

گروه‌های تروریستی و باندهای تبهکار، چگونه در بحث پول‌شویی اثر می‌گذارند؟

گروه‌های تروریستی و باندهای تبهکار، از پول‌شویی به عنوان یک ابزار مهم برای پنهان کردن درآمدهای غیرقانونی و تامین منابع مالی، برای فعالیت‌های غیرقانونی خود استفاده می‌کنند. آنها از قاچاق مواد مخدر به عنوان یکی از منابع اصلی درآمد خود استفاده می‌کنند. قاچاقچی‌های مواد مخدر، از روش‌های مختلفی مانند سرمایه‌گذاری در کسب‌وکارهای قانونی، انتقال پول از طریق سیستم‌های بانکی پیچیده و استفاده از صرافی‌ها برای شستشوی پول استفاده می‌کنند. علاوه بر این، آنها از قاچاق انسان و بهره‌برداری از قربانیان به عنوان منبع درآمد استفاده می‌کنند. این گروه‌ها، درآمدهای حاصل از قاچاق انسان را از طریق فرایندهای پول‌شویی پاک‌سازی می‌کنند تا بتوانند از آن در سیستم مالی قانونی استفاده کنند. همچنین، گروه‌های تروریستی برای اجرای حملات تروریستی، نیاز به منابع مالی دارند. این منابع مالی می‌تواند از طریق فعالیت‌های غیرقانونی مانند قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، دزدی و ربودن افراد به دست آید. پول‌شویی به این گروه‌ها کمک می‌کند تا منابع مالی خود را پنهان کنند و از آن‌ها برای برنامه‌ریزی و اجرای حملات تروریستی استفاده کنند. علاوه بر این، برخی از گروه‌های تروریستی از طریق جمع‌آوری کمک‌های مالی از افراد و سازمان‌ها، به منابع مالی دست پیدا می‌کنند. این کمک‌ها، ممکن است از طریق شبکه‌های خیریه، سازمان‌های غیرانتفاعی و حتی کسب‌وکارهای قانونی جمع‌آوری شود. پول‌شویی به این گروه‌ها کمک می‌کند تا منابع مالی جمع‌آوری شده را پاک‌سازی و برای اهداف تروریستی استفاده کنند.

بحث "بهشت مالیاتی" در پول شویی، بر چه مساله‌ای دلالت دارد؟

بهشت مالیاتی، به کشورها یا مناطقی اطلاق می‌شود که دارای نرخ مالیاتی پایین یا حتی صفر درصد هستند و قوانین سخت‌گیرانه‌ای برای گزارش‌دهی مالی ندارند. این مناطق، اغلب با هدف جذب سرمایه‌های خارجی و ایجاد رشد اقتصادی، چنین سیاست‌هایی را اتخاذ می‌کنند. بهشت‌های مالیاتی به دلیل ویژگی‌های خاصی که دارند، ممکن است مقصد مناسبی برای پول‌شویی باشند. بسیاری از بهشت‌های مالیاتی دارای قوانین سخت‌گیرانه‌ای برای حفظ حریم خصوصی و عدم افشای اطلاعات مالی هستند. این امر باعث می‌شود تا تراکنش‌ها و حساب‌های بانکی مشکوک به راحتی پنهان بمانند. همچنین، این مناطق به دلیل داشتن نرخ مالیاتی پایین یا صفر، جذابیت ویژه‌ای برای سرمایه‌گذاران و همچنین پول‌شویان دارند که به دنبال کاهش هزینه‌های مالیاتی و پنهان کردن منشاء پول‌های غیرقانونی خود هستند.

مورد استفاده قرار می‌گیرند.

تاثیرات منفی پول‌شویی بر اقتصاد یک کشور، چگونه خود را نشان می‌دهد؟

به طور کلی، پول‌شویی نه تنها تاثیرات منفی مستقیمی بر اقتصاد یک کشور دارد، بلکه می‌تواند به طور گسترده‌تری اعتماد عمومی را به نظام مالی و اقتصادی آن تحت تاثیر قرار دهد و آسیب همه‌جانبه‌ای از لحاظ اقتصادی و اجتماعی به یک کشور بزند. فعالیت‌های پول‌شویی، معمولاً با افزایش فساد و تبعیض

اقتصادی همراه است. افراد و شرکت‌هایی که به فعالیت‌های پول‌شویی مشغول هستند، معمولاً از منابع نامشروع بهره می‌برند که می‌تواند منجر به افزایش تبعیض در دسترسی به منابع اقتصادی شود. علاوه بر این، فعالیت‌های پول‌شویی می‌تواند منجر به تشدید تحریم‌ها و بسته شدن مسیرهای قانونی دسترسی به بازارهای جهانی شود. این امر می‌تواند منجر به کاهش تجارت بین‌المللی و همچنین قرار گرفتن یک کشور در لیست سیاه گروه ویژه اقدام مالی موسوم به FATF گردد. باید گفت: قرار گرفتن در لیست سیاه FATF پیامدهای جدی برای نظام مالی و فعالیت‌های پول‌شویی مشغول هستند، معمولاً از وضعیت باعث افزایش ریسک برای بانک‌ها افزایش تبعیض در دسترسی به منابع اقتصادی مربوطه می‌شود و می‌تواند منجر به تحریم‌های اقتصادی و محدودیت‌های مالی بیشتر گردد. بانک‌ها و شرکت‌های بین‌المللی، ممکن است از همکاری با نهادهای مالی آن کشور خودداری کنند که این امر، تجارت خارجی و دسترسی به منابع مالی بین‌المللی را دشوارتر می‌سازد.

انواع روش‌های پول‌شویی کدام‌ها هستند؟

پول‌شویی، فرایندی است که با هدف تغییر مسیر پول‌های غیرقانونی که از طرق مختلفی مانند قاچاق مواد مخدر، اختلاس، فساد، قاچاق اسلحه و جرایم دیگر به دست می‌آید تا منشاء واقعی آن پنهان مانده و به اصطلاح جامعه، از طریق عوام‌فریبی این امر را باور کند که منشاء پول‌های موجود، قانونی است. انواع مختلفی برای پول‌شویی قابل رویت است که شامل موارد زیر است:

۱- ساختارسازی، که به این صورت نمود پیدا می‌کند که پول‌های با حجم و مبالغ بالا در چند حساب یا سپرده‌های کوچک و به صورت موازی در حساب‌های متعدد در یک بانک یا در چند بانک تقسیم می‌شود تا شناسایی آن مشکل‌تر باشد.

۲- بهره‌گیری از حساب‌های بانکی خارجی، در این مسیر عموماً پول‌ها به صورت فیزیکی از مرز یک کشور خارج می‌شود و به کشور مقصد منتقل، و در نهایت در یک حساب بانکی موجود در کشور دوم واریز می‌شود.

۳- پول‌شویی که بر اساس تجارت شکل می‌گیرد، در این نوع پول‌شویی در قیمت‌گذاری برخی از آثار تاریخی و یا آثار هنری از جمله نقاشی‌ها و جواهرات دوران گذشته، از آن جا که قیمت‌گذاری واقعی در مورد آن عملاً وجود

سیروان منصوری

پول‌شویی به عنوان یکی از جرایم گسترده در سطح داخلی کشورها و بین‌الملل شناخته شده است، چرا که شناسایی برخورد و در نهایت اعمال مجازات بر مرتکبین با پیچیدگی‌های خاصی روبرو است. جرم پول‌شویی که به اصطلاح از آن به عنوان تبدیل پول کثیف به پول تمیز یاد می‌شود، عملاً با بسیاری از جرایم ارتباط تنگاتنگ و پیچیده‌ای دارد که همین امر منتهی به برخورد نامتناسب و ناکارآمد با این گونه جرایم شده است. با این حال همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در این زمینه، با توجه به سیاست‌های موجود در کشورهای گروه هفت که ایجادکننده سازمان (اف.ای.تی.اف) با هدف مبارزه با جرم پول‌شویی و جرایم مرتبط با آن هستند اقدامی لاینفک برای حضور در جامعه جهانی و خروج از لیست کشورهای پرریسک محسوب می‌شود.

مجله حقوق ما در رابطه با موضوع پول‌شویی با دکتر زهرا وهبی، حقوقدان، دکترای حقوق کیفری انجام داده است که متن کامل آن به شرح زیر است.

پول‌شویی؛ همکاری کشورها، تحریم‌های بین‌المللی و نقش نظام بانک‌داری

ندارد، با ایجاد حساب قیمتی یعنی بیان قیمت درگیر این‌گونه مسایل می‌شود.

بسیار بالاتر از عرف به عنوان مسیری برای پول‌شویی بهره‌گیری می‌شود و یا حتی پول‌شویی که از طریق خرید و فروش املاک ماشین و یا ایجاد شرکت‌های صوری قابل شناسایی است.

چالش‌های دادرسی عادلانه در جرایم مربوط به پول‌شویی چیست؟

دادرسی عادلانه، یکی از روش‌های تضمین‌کننده حقوق اشخاص در روند کیفری در هر کشوری است. عادلانه بودن دادرسی و اصل انصاف به ویژه در کشورهای دارای سیستم «کامن‌لا» مشاهده می‌شود، با این حال عادلانه بودن روند دادرسی در قانون آیین دادرسی کیفری ایران مصوب سال ۱۳۹۲ به طور ضمنی در ماده دوم این قانون که به مستند بودن رای بر اساس مواد قانونی و برابری افراد در برابر قانون و از سوی دیگر در ماده سوم همین قانون اشاره به بی‌طرفی و استقلال کامل سیستم کیفری در کوتاه‌ترین زمان ممکن و جلوگیری از اطاله دادرسی به پرونده رسیدگی و نتیجه موردنظر حاصل گردد، مطرح شده است، اما متأسفانه به دلایل متعددی این موارد با چالش‌های فراوانی روبرو شده است از جمله:

۱- عدم استقلال کامل سیستم کیفری در برخی از موارد، چرا که در مسایل متعددی علاوه بر سیستم کیفری، سیستم اداری در کشورها نیز ندارد، درگیر این‌گونه مسایل می‌شود. ۲- در همین ماده سوم بیان شده است که پرونده تا حد ممکن باید در کوتاه‌ترین زمان، مورد رسیدگی و منتهی به نتیجه شده و رای موردنظر صادر شود، اما متأسفانه به دلیل اینکه شناسایی اشخاص در این‌گونه جرایم بسیار بسیار سخت و بعضاً محال است، رسیدگی در کوتاه‌ترین زمان عملاً غیرممکن می‌باشد. از سوی دیگر، بعضاً دیده شده که حتی برای یک پرونده ساده با وجود اینکه طبق مقرر قانونی، قاضی باید ظرف مهلت یک هفته پس از اتمام آخرین جلسه، رای خود را صادر نماید، قضات به دلایل قابل تامل که از حوصله بحث خارج است، از صدور رای امتناع می‌نمایند.

۳- معضلات ناشی از اعمال اصل صلاحیت جهانی در جرایم بسیار مهم مانند مواد مخدر، قاچاق انسان و پول‌شویی که باعث می‌شود در جرایم مهم، تمامی کشورها صالح به رسیدگی و صدور رای باشند. گسترده بودن وسعت ارتکاب این‌گونه جرایم به ویژه پول‌شویی، قاچاق مواد مخدر و همچنین قاچاق اسلحه که عموماً ارتباط تنگاتنگی با یکدیگر دارند، منتهی به طواری دادرسی می‌شود.

همکاری کشورها در زمینه جرایم مرتبط با پول‌شویی، شامل چه مواردی میشود؟

موقعیت کشورها در سطح بین‌الملل، زمینه

همکاری بیشتر یا کاهش همکاری را فراهم می‌آورد، به عنوان نمونه ایران به دلیل اینکه هم‌مرز با پاکستان و به ویژه افغانستان به عنوان بزرگ‌ترین تولیدکننده مواد مخدر سنتی در سطح بین‌المللی و از سوی دیگر ترکیه که به عنوان مقصد دوم و یا موقت بعد از ایران می‌باشد، عملاً به عنوان کشوری که ترانزیت مواد مخدر به کشورهای اروپایی به ویژه انگلستان که از طریق ترکیه صورت می‌گیرد موردتوجه می‌باشد، از موقعیت ویژه‌ای برخوردار است.

همکاری‌های واقعی و عملی بین کشورهای که در موقعیت جغرافیایی خطرناک مانند ایران، افغانستان و پاکستان که از آن به عنوان کشورهای مثلث مرگ یاد می‌شود قرار دارند، بسیار موثر و کارآمد خواهد بود، با این حال، تفاوت سیستم کیفری در کشورها و صلاحیت سرزمینی هر کشور، منتهی به اختلافات متعددی در زمینه اعمال صلاحیت در رسیدگی به جرایم فوق می‌گردد. به نظر می‌رسد تنها دو مسیر واقعی برای همکاری بین‌المللی وجود دارد که شامل:

۱- همکاری منطقه‌ای، به ویژه بین دو کشور که در موقعیت جغرافیایی یکسان قرار دارند، مانند ترکیه و ایران که علاوه بر کشورهای دریافت‌کننده مواد مخدر به عنوان کشورهای ترانزیت هم شناخته می‌شوند. با این حال، سابقه قانون‌گذاری در کشورها و جرم شناختن

پول‌شویی، نشان از مستحکم بودن و ساختارمند بودن سیستم کیفری در آن کشور برای برخورد با مشکلات پیش روی ناشی از جرم پول‌شویی است. به عنوان مثال در ترکیه در سال ۱۹۸۰، جرم مذکور به عنوان یک جرم مستقل با ارکان خاص همین جرم، جرم‌انگاری شد و برای مرتکب یا مرتکبین جرم، مجازات تعیین شده است، این درحالی است که در کشوری مانند ایران با وجود اینکه قانون مرتبط دقیقاً با همین عنوان یعنی قانون مبارزه با پول‌شویی در سال ۱۳۸۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید، بهره‌گیری از واژه مبارزه به عنوان قانونی مانند آنچه که در قانون مرتبط با مواد مخدر نیز مشاهده می‌شود، نشان از تلاش تنها در جهت مبارزه، برخورد و سرکوب این‌گونه جرایم است و متأسفانه تنها مصادیق و عناوین مجرمانه بیان شده و مانند سایر قوانین موجود در ایران، عملاً سیاست‌های پیشگیرانه، حذف و به آن بی‌توجهی شده است. از سوی دیگر، این قانون تنها در دوازده ماده و هفت تبصره تصویب شده است که با توجه به گستردگی و مصادیق متعدد پول‌شویی در سطح داخلی و بین‌المللی، می‌بایست به صورت جزئی‌تر و دقیق‌تر به این موضوع پرداخته می‌شد. با وجود اینکه آخرین اصلاحات صورت‌گرفته در سال ۱۳۹۷ انجام شده است، باز هم این موضوع دارای معضلات فراوانی در روند اجرایی است.

۲- همکاری‌های بین‌المللی کنوانسیون‌های متعددی در این زمینه مشاهده می‌شود، مانند کنوانسیون وین علیه تجارت قانونی مواد مخدر و روانگردان مصوب ۱۹۸۸، توافق‌نامه سازمان ملل متحد علیه جنایات سازمان‌یافته فراملی که همان کنوانسیون پالمو در سال ۲۰۰۰ و کنوانسیون شورای اروپا در پول‌شویی، تحقیق، تصرف و مصادره عواید حاصل از جرم مصوب ۱۹۹۰، نشان از اهمیت جهانی به این عنوان مجرمانه است. با این حال، برخی از کشورها مانند ایران همچنان با این اصول بین‌المللی چندان سازگار نشدند. کارگروه مهم بین‌المللی که به عنوان (اف.ای.تی.اف) شناخته می‌شود، در سال ۱۹۸۰ و به دستور گروه هفت تاسیس شد و با توجه به روش‌های جدید پول‌شویی و تغییر آن استانداردهای موجود در این زمینه، سالانه به‌روز می‌شود. با این حال به نظر می‌رسد تنها راه حل و اقدامات پیش‌گیرانه در این زمینه، صرفاً با همکاری منطقه‌ای و بین‌المللی بین کشورها ایجاد می‌شود.

تحریم‌های بین‌المللی، چگونه بر بحث پول‌شویی در کشورهای هدف تاثیر می‌گذارد؟

متأسفانه، عدم همکاری کامل کشورها در این زمینه مانند ایران، کره شمالی و یا کوبا با این کارگروه که گروه ویژه اقدام مالی یا همان (اف.

ای.تی.اف) شناخته می‌شود، منتهی به این امر گردیده است که کشورها وارد لیست سیاه و یا کشورهای پرریسک شوند که همین امر منتهی به عدم تعادل در سیستم اقتصادی کشورهای هدف و اعمال تحریم‌های متعدد می‌شود که نمود آن در گذشته، حال و تاثیر آن در سال‌های آینده همچنان مشاهده می‌شود. با این حال، با وجودی که کارشناسان موافق و مخالفی در این زمینه وجود دارد و دیدگاه‌های متعارضی قابل مشاهده است که از تحریم به عنوان یک فرصت جهت پیشرفت کشورها یاد می‌کنند، چرا

ثبات و سرمایه‌گذاری با مشکل مواجه می‌نماید. کاهش حجم معاملات صورت‌گرفته و مراودات بین‌المللی منتهی به هزینه‌های سنگین بر اقتصاد کشورهایی مانند ایران می‌شود.

نظام بانک‌داری در کشورها، چگونه می‌تواند در مقابله با مساله پول‌شویی، به دولت‌ها کمک کند؟

بانک‌ها و موسسات اعتباری در کشورها، به منظور پیش‌گیری از پول‌شویی، می‌بایست همواره حساب‌های موجود نزد خود را مورد کنترل و بررسی قرار داده و در صورت ظن به نقل و انتقال آن حساب‌ها و یا عدم تناسب بین نقل و انتقالات حساب با حرفه و شغل مشتری، مراتب را به مراجعی که صالح به رسیدگی هستند، گزارش نماید. با این حال، نظام‌های بانکی در تمامی کشورها، به عنوان یک سازمان و یا ارگانی که به طور ملموس با مشتریان در ارتباط هستند، می‌توانند مواردی مانند تغییر متعدد نماینده معرفی‌شده توسط مشتری به بانک، کنجکاوی غیرمعمول مشتری با هدف اطلاع از سیستم داخلی بانک‌ها و نحوه ارائه خدمات، عدم توجه مشتری به ریسک، کارمزد و یا سایر هزینه‌های جانبی و یا عدم ارائه اسناد اصلی به بانک را به عنوان رفتارهای مشکوک تلقی کرده و اقدامات مذکور را به نهادهای ذی‌ربط گزارش دهند.

که معتقدند که مثلاً درباره ایران، سیاست‌های تحریمی آمریکا به صورت یک‌جانبه اعمال شده است. این در حالی است که کارشناسان دیگر معتقدند که این امر عملاً به عنوان یک فرصت نیست، بلکه تهدیدی برای ثبات اقتصادی و ثبات سرمایه‌گذاری در کشورها است. واقعیت این است که تحریم صورت‌گرفته و همچنین قرارگرفتن کشورها در لیست کشورهای پرریسک برای سرمایه‌گذاری، عملاً سیستم اقتصادی و زیرساخت‌های کشورها را در زمینه

سیروان منصور

مفسرانی وارد شده است که عقیده دارند این پهنه وسیع فعالیت‌های ضد پولشویی، در خارج یا داخل کشور، بیشتر مانند یک عقیده یا نظریه مالی است و جنبه عملی و کاربردی ندارد.

پول‌شویی، فرآیندی است که منشاء پولی که از طریق فعالیت‌های مانند (قاچاق مواد مخدر، فساد، اختلاس، قمار و ...) به دست آمده است را پنهان کرده، و به جای آن منشاء قانونی می‌سازد. پولی که از طریق فعالیت‌های مجرمانه به دست می‌آید کثیف است، به همین دلیل با پنهان‌شدن منبع پول کثیف، در واقع فرآیند شست و شوی این کثیفی انجام می‌شود. بنابراین پول‌شویی به زبان ساده، قانونی جلوه دادن منشاء تولید پول کثیف است.

در فرایند پول‌شویی، پول حاصل از اقدامات غیرقانونی تبدیل به پول یا ثروتی می‌شود که در ظاهر از راه‌های قانونی بدست آمده است و به این طریق «پول شسته‌شده» وارد اقتصاد می‌شود. در بسیاری از سیستم‌های قانونی و مشروع، قواعد پول‌شویی با روش‌های دیگر تبهکاری مالی و تجارتي تلفیق شده است. بیشتر قوانین ضد پول‌شویی به صورت آشکار با پول‌شویی تلفیق شده‌اند. برخی از کشورها، پول‌شویی را تحت عنوان مبهم کردن منشاء منابع مالی تعریف می‌کنند. کشورهایی دیگر، پول‌شویی را پول حاصل از فعالیت‌هایی می‌دانند که ممکن است در نقطه‌ای از کشور مشروع باشد، اما در نقطه‌ای دیگر فساد و نامشروع تلقی شود. نقدهایی بر قوانین ضد پولشویی توسط

پول‌شویی در معنی لغوی و قوانین حقوقی چگونه تعریف می‌شود؟

پول‌شویی در معنی لغوی، کاری است که برای تمیز کردن و قانونی کردن پول کثیف، شناخته می‌شود. اگر بخواهیم تخصصی‌تر به این مساله

تلفیق روش‌های تبهکاری مالی و تجاری در برخی سیستم‌های قانونی

نگاه کنیم، فرآیند و فعالیتی است که به واسطه آن، پول‌هایی که به واسطه منابع غیرقانونی و نامشروع به دست می‌آیند، که می‌تواند ناشی از فعالیت‌های مجرمانه، کارهایی که نخواهند بابت آنها مالیت بپردازند، یا به هر دلیلی که بخواهند آن را از روند قانونی پنهان و مخفی کنند و یا ماهیت آن را تغییر دهند، در حقیقت، مصداق پول‌شویی به حساب می‌آید.

از منظر حقوقی هم، هر کشوری می‌تواند تعریف‌های متفاوتی در مورد پول‌شویی داشته باشد که مشخصاً هم دارد. اما تعریف‌هایی که به صورت بین‌المللی شناخته شده‌اند یا در شبکه بین‌المللی پول‌شویی سازمان ملل متحد یا در تعریفی که (اف.ای.تی.اف) شناخته است، مشخصاً همان روندی است که طی آن تلاش می‌شود، پولی که منشاء غیرقانونی دارد و عمدتاً ناشی از فعالیت‌های مجرمانه، قاچاق مواد مخدر، بحث مربوط به قاچاق انسان به ویژه برای پورنوگرافی و امثال آن، فعالیت‌های

تروریسم، فرار از مالیات، دور زدن تحریم‌ها توسط کشورها، را شامل می‌شود، به طریقی، وارد نظام بانکی قانونی و معمول شود و بدین طریق، منشاء غیرقانونی آن از بین برود و تبدیل به منابع اقتصادی مشروع و قانونی شود.

در مورد تعریف قانونی پول‌شویی، کشورها تعاریف متفاوتی دارند. اما در ایران، بر اساس

قانون مبارزه با پول‌شویی، تعریف پول‌شویی

معاصر، به چه مواردی برمی‌گردد؟ هستیم که خود نهادها وارد بحث پول‌شویی و عمدتاً می‌دانیم که در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ در فعالیت‌های مجرمانه می‌شوند که عمدتاً با اسم آمریکا، خیلی معروف بود یا در کشورهایی که در دور زدن تحریم‌ها هم شناخته می‌شود.

آنها، به طور کلی، نظام‌های دولتی یا نمی‌توانند فرآیند پول‌شویی به چه شکل انجام می‌شود؟ یا نمی‌خواهند فعالیت‌های اقتصادی مجرمان

را رصد یا کنترل کنند. دست‌کم در کشورهایی پول‌شویی مشخصاً سه روند اصلی دارد که که خود نظام حاکم، در فعالیت‌های اقتصادی از طریق آن سه مرحله، فعالیت و عملیات مجرمانه و یا در فعالیت‌های مجرمانه، دخیل پول‌شویی انجام می‌شود:

هستند، مانند آنچه که در روسیه شاهد آن مرحله اول، این است که پولی که از طریق هستیم که افراد پرنفوذی که عمدتاً به حاکمیت فعالیت‌های غیرقانونی و مجرمانه به دست هم وابسته هستند، یا آنچه که در ایران با آن روبرو آمده است، به شکلی به سیستم‌های مالی و

بانکی قانونی، تزریق می‌شود. البته این تزریق پول شویی انجام می‌گیرد.

به واسطه یک فعالیت قانونی نیست، بلکه به

شکل‌های متفاوت از طریق چندین بانک (از بانک کوچک به بانک بزرگ)، با این هدف

انجام می‌شود که نتوان آن را ردیابی کرد یا مثلاً بانک‌های بزرگ ممکن است مستقیماً بالغ را از افرادی که فعالیت مجرمانه دارند، قبول نکنند. در نتیجه، ابتدا به طرق متفاوت تلاش می‌شود تا پول و منابع مالی به دست‌آمده، در سیستم بانکی تزریق شود.

مرحله دوم، بحث این است که تلاش می‌شود که منبع اولیه و اصلی، پنهان و مخفی شود. مثلاً از بانک‌های کوچک شروع می‌شود و به بانک‌های بزرگ می‌رسد. ممکن است حتی تا ۲۰ الی ۲۵ بانک این روند را طی کنند و هدف از این مساله این است که منشاء ابتدایی و اصلی تزریق پول به نظام بانکی را پنهان کنند و برای سیستم‌های قضایی و نهادهای اطلاعاتی و امنیتی در کشورها، قابل ردیابی نباشد.

مرحله سوم هم همان کاری است که هدف اصلی است که این پول به یک منبع مالی قانونی در یک بانک قانونی و مشروع، تبدیل شود که در نظام‌های مالی و بانکی، عمدتاً به صورت بین‌المللی پذیرفته شده هستند، که خیلی راحت هم بتوان آن را از طریق قانونی انتقال داد و خرج کرد و یا سرمایه‌گذاری کرد و انتقال داد. در این سه مرحله است که به طور کلی، این روند

بین‌المللی، به ویژه پلیس بین‌الملل (اینترپل) و پلیس اروپا (یورپل) دارد و خود اینترپل و یورپل هم، کارگروه‌های ویژه مبارزه با پول شویی دارند و قوانینی هم که اعمال می‌شود، بین این دو نهاد، تقریباً شبیه به هم است. اینترپل مساله‌ای که دارد، به نسبت قراردادهایی هم که با کشورها دارد، می‌تواند رفتارهای متفاوتی داشته باشد. یورپل هم اعضای خودش را دارد، ولی قوانین (اف.ای.تی.اف) هم، مبنی بر اطلاعاتی که ارائه می‌دهد، هم توسط پلیس‌ها و ضابطین قضایی داخلی کشورها و هم توسط یورپل و اینترپل می‌تواند مورد استناد قرار گیرد و به عنوان یک مستند و یک مدرک معتبر به آن نگاه شود و از آن استفاده شود.

قانون مبارزه با پول شویی در ایران، در چه سالی تصویب شده است و شامل چه موادی است؟

قانون مبارزه با پول شویی در ایران، مصوب بهمن‌ماه ۱۳۸۶ است، البته اصلاحاتی هم در آن اعمال شده است و یک ماده اصلاحی مشخص هم سال ۱۳۹۷ اعلام شد و در سال ۹۲ هم اصلاحاتی بر آن انجام شده است و مشخصاً شامل تعریف جرم پول شویی و منشاء رفتاری آن، عناصر مشخص مورد در این جرم، است و اینکه می‌تواند چه مشاغلی را درگیر کند یا چه مصادیق متفاوتی می‌تواند داشته باشد. در

ماده ۲، تعریف مشخص ارائه شده است و به این بحث پرداخته شده است که نهادهایی مانند دستگاه قضایی، نهادهای اطلاعاتی و امنیتی و پلیس چه وظایفی در این زمینه دارند. یک شورای هم به نام شورای عالی مقابله با پیش‌گیری از جرایم پول شویی و تامین مالی تروریسم تشکیل شده است که این در حقیقت، همان اصلاحیه سال ۹۷ است که اضافه شده است. یک سری اعضا دارد که وظیفه‌اش هم، تعیین راهبردها و برنامه‌ریزی در جهت اجرای این قانون است و این شورا می‌تواند آیین‌نامه‌هایی که نیازمند تصویب است را تهیه، و برای تصویب به هیات دولت پیشنهاد دهد. مجازات‌های مشخصی که برای قوانین اعمال شده است، وظایفی که برای وزارت اطلاعات و بانک‌ها مشخص شده است که چگونه برخورد کنند و چه رفتارهایی داشته باشند و بحث مجازات‌هایی که برای پول شویی در این قانون مشخص شده است که می‌تواند برای افراد مرتکب این جرم، شامل بحث ضبط و توقیف اموال و دارایی‌ها، تا حبس هم باشد. البته این قانون در این قسمت یک تقسیم‌بندی نموده است که اگر مبلغ پول شویی تا یک میلیارد تومان باشد، مجازات آن جزای نقدی به اضافه حبس تعزیری درجه پنجم است و اگر بیشتر از آن مبلغ باشد، فرد مرتکب می‌تواند به حبس تعزیری درجه چهارم هم محکوم شود.

حقوق ما

ما از عدالت سهمی داریم
دو هفته نامه الکترونیکی تخصصی حقوق بشر
صاحب امتیاز و مدیر مسئول:
سازمان حقوق بشر ایران / محمود امیری مقدم
سر دبیر این شماره: مریم غفوری
تماس با مجله: mail@iranhr.net